

Kunst in de publieke ruimte

Visie en praktijk

Coördinatie:
Anke D'Haene

Redactie:
Jansen & Janssen uitgeverij, www.jaja.be

Vormgeving:
Het Creatiekabinet, Mathilde Geens

Oplage: 2000 ex.

Druk: Sintjoris

Papier: Munken Polar

Verantwoordelijk uitgever:
Sas van Rouveroj,
Eerste Schepen, Schepen van Cultuur en Toerisme,
Botermarkt 1, 9000 Gent.

D/2006/0341/2

Kunst in de Publieke Ruimte, Visie en Praktijk
is een uitgave van:

dienst**kunsten**

Dienst Kunsten
Veldstraat 82
9000 Gent
dienst.kunsten@gent.be
www.gent.be/cultuur
T 09 269 84 80
F 09 269 84 99

woord vooraf

Het culturele aanbod in Gent is zeer divers. De stad is niet alleen een oord van traditie, maar ook een plek van vernieuwing en verbreding. Gent is een creatie-stad die talentvolle kunstenaars aantrekt. Ze worden verleid door het vrijmoedige klimaat, de vele kunstopleidingen en de krachtige aantrekkingspool die het S.M.A.K. is. Maar Gent is ook een stad van deelnemers: een stad die de participatie van de bevolking aan het culturele leven hoog in het vaandel heeft staan.

Creatie en participatie: die krachtlijnen bepalen ook het beleid dat de Stad Gent sinds 2000 voor de kunst in de publieke ruimte heeft uitgewerkt. Dat beleid wordt opgevolgd door de Dienst Kunsten (Departement Cultuur). De Dienst Kunsten wil een bruggenbouwer zijn tussen Gentenaars, culturele actoren en kunstenaars. Daarmee streeft hij drie doelen na. Hij wil zoveel mogelijk Gentenaars betrekken bij kunst en cultuur die zij waarderen. Hij wil kunstenaars en de culturele sector ertoe aanzetten in Gent een grotere diversiteit aan mensen, buurten en subculturen aan te spreken. En hij wil de stad via kunst en cultuur helpen uitbouwen tot een plek die bij zoveel mogelijk Gentenaars betekenis en ontmoeting genereert.

Ook in onze visie op kunst in de publieke ruimte staan die drie doelen voorop. Wij willen kunst niet in de publieke ruimte parachuteren, maar integreren, op een manier die betekenissen en ontmoetingen kan genereren. En dat willen we doen met participatie van de bewoners en gebruikers voor wie ze bedoeld is

Hoe die visie eruitziet, leest u in deze brochure. We lichten de krachtlijnen toe, illustreren die met gerealiseerde of op stapel staande projecten, en stellen de instrumenten voor waarmee we onze visie in de praktijk omzetten.

Sas van Rouveroj
Schepen van Cultuur en Toerisme

Inhoud

p. 5	1	Uitgangspunten
p. 5	2	Drie criteria
p. 7	3	Publieke ruimte in Gent
p. 7	4	Kunst op locatie
p. 9	5	De behoefte aan kunst
p. 13	6	Inspelen op de context
p. 15	7	Betrokkenheid en participatie
p. 21	8	Instrumenten voor de praktijk

paling

berbed

tunik

paling

blich

1 Uitgangspunten

Sinds 2000 heeft de Stad Gent een langetermijnvisie op kunst in de publieke ruimte uitgewerkt. Vanuit die visie worden alle projecten voorbereid en aangepakt. Zo'n visie was nodig omdat het denken over kunst in de publieke ruimte de jongste tijd in een stroomversnelling is geraakt. Vroeger kocht de overheid bestaande kunstwerken aan – inspirerende borstbeelden en sculpturen – en zocht er een geschikte plek voor, in een plantsoen, op een rotonde, tegen een gevel. Die aanpak is voorbijgestreefd, omdat hij voorbijgaat aan het specifieke van kunst in de publieke ruimte.

Plek zoekt kunst.

Vroeger zocht men een plek voor een kunstwerk. Nu vertrekt men van de plek. Men maakt er een grondige inventaris van op en onderzoekt aan welke kunst ze behoefte heeft. Elke plek heeft een context en een geschiedenis, functies en betekenissen. Daar kan het kunstwerk op inspelen. Daarom gaat de Stad Gent voor elk project op zoek naar de kunstenaar die voor een welbepaalde locatie het meest geschikte kunstwerk kan concipiëren.

Betrokkenheid van bewoners en gebruikers.

Inspelen op de behoeften van een plek, dat kan alleen als het kunstwerk wordt ingebed in een traject, een proces waarbij ook de buurt en de gebruikers van die plek worden betrokken. Daarom maakt de Stad Gent grondig werk van participatie.

Aandacht voor de cultuurarme buurten.

Gent bezit vooral in zijn historische stadskern een rijk cultureel en artistiek erfgoed. Buiten het centrum zijn er nog veel cultuurarme buurten, waar kunst nog geen plaats heeft gekregen. Die buurten krijgen voorrang.

2 Drie criteria

Kunst in de publieke ruimte moet voor de Stad Gent, aan drie voorwaarden voldoen. Die voorwaarden leveren meteen ook de criteria waarmee de Stad Gent toetst of een artistieke ingreep al dan niet zinvol is. De artistieke kwaliteit staat natuurlijk voorop, maar het project moet ook stedenbouwkundig relevant zijn en de maatschappelijke betrokkenheid stimuleren. Voldoet een dossier niet helemaal aan die criteria, dan kan het sneuvelen of worden aangepast.

Artistieke kwaliteit.

Een kunstintegratie moet een hoge artistieke kwaliteit nastreven – het kunstwerk moet zeggingskracht hebben, coherent, creatief en doordacht zijn, en technisch deugdelijk zijn uitgewerkt.

Sociaal-maatschappelijke betrokkenheid.

De meeste projecten komen tot stand met participatie van de bewoners en gebruikers voor wie ze bedoeld zijn. Een geslaagd project brengt mensen bij elkaar, kaart maatschappelijke problemen aan, versterkt sociale netwerken.

Stedenbouwkundige relevantie.

Een project moet betekenisvolle sporen nalaten in het stedelijke weefsel. Daarom moet het stedenbouwkundig verantwoord zijn, en worden ingepast in de stedenbouwkundige projecten die rond een plek of een buurt worden opgezet.

ANNO
ZERO

3 Publieke ruimte in Gent

'Publieke ruimte'?

Met 'publieke ruimte' worden alle plaatsen bedoeld die toegankelijk zijn voor het publiek en die openbaar zijn: scholen, bibliotheken, administratieve gebouwen, straten, pleinen, parken, enzovoort. Die publieke ruimte is niet homogeen of eenvormig: ze bestaat uit specifieke plekken, stuk voor stuk ingebed in een buurt en een omgeving.

Ruimte voor ontmoetingen.

De publieke ruimte is de plek waar bewoners, groepen of netwerken elkaar op 'neutraal' terrein kunnen ontmoeten. Daarom wil de Stad Gent het gebruik van de publieke ruimte stimuleren. Dat doet hij met culturele evenementen, maar ook door in die publieke ruimte hedendaagse kunst te integreren.

Beeldbepalend.

In een stad als Gent bestaat de publieke ruimte vooral uit doorgangsruidtes, uit plekken waar mensen wandelen, winkelen, werken, zich ontspannen – plekken die ze doorkruisen, op weg naar iets anders. Die plaatsen kleuren de sfeer, het imago en het beeld van de stad. Als in die publieke ruimte kunst wordt binnengebracht, dan worden ook de bewoners en gebruikers van die ruimte daarmee geconfronteerd. Daarom vindt de Stad Gent het belangrijk om zoveel mogelijk mensen te betrekken bij de integratie van kunstwerken in die publieke ruimte.

Aandacht voor cultuurarme buurten.

Gent is veel groter dan het beroemde historische centrum. De binnenstad kent al een sterke concentratie van artistiek en cultureel erfgoed. Op heel wat plekken buiten de stadskern kreeg kunst nog geen plaats, terwijl ze juist daar een katalysator kan zijn om een buurt op te waarderen en ze weer wat nauwer met het stadscentrum te verweven. Kunst kan er bovendien als baken fungeren – als versterker, stimulator of leesteken van bepaalde plekken en van het sociale netwerk dat er omheen is gegroeid. Bij de keuze en de uitwerking van de projecten krijgen cultuurarme buurten daarom extra aandacht.

4 Kunst op locatie

Permanente kunst.

Wat wordt met kunst in de publieke ruimte precies bedoeld? Een definitie is heel moeilijk te geven: stijl, aanpak en dragers worden immers zo breed mogelijk ingevuld. Wel gaat het altijd om kunst met een permanent karakter, dus niet over events, feesten, performances of happenings. Dat het om permanente kunst gaat, betekent echter ook niet dat ze een eeuwigheidswaarde heeft. De houdbaarheidsdatum van een kunstwerk in de publieke ruimte is beperkt en wordt altijd vooraf vastgelegd. Na de afgesproken termijn wordt het werk weggenomen, verplaatst, opgeslagen in een depot of vernietigd.

Actueel.

De Stad Gent kiest voor 'hedendaagse' invullingen van kunst, die in concept en uitvoering aansluiten bij de actuele kunststromingen.

Brede diversiteit aan dragers.

Een kunstwerk in een plantsoen of op een rotonde, dat was vroeger een sculptuur in brons, hout of steen. Hedendaagse kunstenaars werken ook met andere duurzame en weerbestendige materialen zoals polyester, staal of glas. En ze creëren werken die gebruikmaken van nieuwe dragers zoals licht of geluid. Als een plek daar nood aan heeft, kan de Stad Gent ook voor die nieuwe dragers kiezen. Kunstwerken die met licht spelen, kunnen bijvoorbeeld aansluiten bij het bekroonde lichtplan dat Gent heeft uitgewerkt.

5 De behoefte aan kunst

Heeft de plek kunst nodig?

Kunstintegratie vertrekt bij voorkeur vanuit een behoefte, een noodzaak. Nadenken over kunst in de publieke ruimte, dat betekent allereerst: overwegen of de plek wel kunst nodig heeft. Is dat niet het geval, dan adviseert de werkgroep Kunst in de Publieke Ruimte vaak om de plek gewoon leeg te laten. Of om er bijvoorbeeld een boom te planten, omdat die ingreep betekenisvoller is dan een kunstwerk.

Wat kunst niet mag zijn.

Kunst kan in de publieke ruimte ook worden misbruikt: als lege decoratie, als opvulsel, als camouflage van schamele architectuur, als doekje voor het bloeden, om wonden te helpen helen die brutale stedenbouwkundige ingrepen hebben geslagen, als schijnoplossing voor maatschappelijke of culturele conflicten. Kunst is geen vulsel voor de leegte in de publieke ruimte - een lege plek kan juist erg zinvol zijn, als moment van rust in het stadsweefsel.

De kracht van kunst.

Wanneer is kunst in de publieke ruimte zinvol? Als ze de betrokkenheid bij een plek of een buurt versterkt. Als ze betekenissen aanreikt. Als ze mensen bij elkaar brengt die elkaar anders niet hadden ontmoet. Als ze het zelfbewustzijn van een buurt versterkt. Als ze de geschiedenis van een plek zichtbaar maakt, de herinnering aan oude sociale banden herstelt, steden-

bouwkundige ingrepen op een zinvolle manier begeleidt, sociale veranderingen invoelbaar maakt, inzicht geeft in conflicten. Kortom: als ze betekenissen en ontmoetingen genereert. Wat die betekenissen en ontmoetingen precies zijn, hangt af de plek.

Verschuivende behoeften.

De behoefte aan kunst kan verdwijnen of verschuiven, bijvoorbeeld omdat de plek een andere functie krijgt. Wat doe je met een kunstwerk dat verdwaald in een uithoek van het park staat, omdat een intussen aangelegde weg de hele omgeving heeft veranderd? Soms is de band tussen de historische betekenis van een beeld en de omgeving onherroepelijk verbroken. In zulke gevallen moet een meer geschikte plaats worden gezocht.

Stedenbouwkundige ingrepen.

De Stad Gent vindt dat kunst een plaats verdient in stedenbouwkundige projecten: nieuwbouw, renovaties, grootschalige ingrepen. Gent telt heel wat industriële sites en gebouwen, vooral in de 19de-eeuwse gordel rond de stad. Die verwaarloosde sites wil het stadsbestuur aanpakken, vaak met ambitieuze stedenbouwkundige ingrepen. Zulke projecten bieden kansen om er kunst te integreren. Met het beleid en de betrokken stadsdiensten zijn er goede afspraken gemaakt, zodat de werkgroep Kunst in de Publieke Ruimte al in de ontwerpfase kan nadenken over manieren om kunst in die projecten te verweven.

Kunst om mee te spelen

In een stad hebben kinderen nood aan aantrekkelijke plekken om te spelen. Onverwacht kan een kunstwerk die behoefte helpen invullen. Een van de successen op de tentoonstelling 'Over the edges' (1999) was een reusachtig, monochroom beeld van een liggende, schematische figuur, gemaakt door het Atelier Joep Van Lieshout (AVL), een Nederlands kunstenaarsteam. Kinderen én volwassenen eigenden zich de 'AVL-man' toe als speeltuig of als zitbank. De Groendienst en de Speelruimte-ambtenaar stelden daarom voor om het kunstwerk aan te kopen en als 'bespeelbare kunst' in een park te installeren. Lange tijd lag de AVL-man in het Keizerspark. Hij wordt geïntegreerd in een heraangelegd park, tussen hoogbouwflats aan het E3-plein in de deelgemeente Ledeberg.

Een beeld verhuist

Het beeld Excelsior stond vroeger in het Zuidpark in Gent. Toen dat park heraangelegd werd en er een administratief centrum werd gebouwd, moest het beeld verhuizen: het had zijn betekenis verloren. De Stad Gent besloot het te plaatsen aan het sociale woningbouwcomplex Excelsior. Op die plek kon het beeld de verwijzing naar de vroegere brouwerij Excelsior versterken. Bovendien past die nieuwe locatie in de beleidsvisie om voor kunst in de publieke ruimte voorrang te geven aan cultuurarme buurten.

Kunstenaar en architect samen om de tafel

In de deelgemeente Zwijnaarde bouwt de Stad Gent een nieuwe bibliotheek. Daarin wordt ook een kunstwerk geïntegreerd. Om die integratie te begeleiden is een werkgroep opgericht met lokale bewoners en de verschillende betrokken stadsdiensten. Gesprekken binnen die werkgroep en buurtverkenningen leverden een portfolio van de plek op. Daarin staan een definitie van de plek, wensen van de gebruikers en reflecties over de mogelijkheden van kunst op die plek. Daarna werd een geschikte kunstenaar gezocht. De keuze viel op Christoph Fink, een kunstenaar die reiservaringen minutieus registreert in tekeningen, boeken en beelden. Zijn fascinatie voor geschreven teksten en beelden maken hem geknipt voor een opdracht in een bibliotheek. De kunstenaar zal samen met de werkgroep en met bewoners van Zwijnaarde een fietstocht maken om Zwijnaarde te ontdekken en inspiratiemateriaal te verzamelen. Het boeiende is dat de kunstenaar samen met de opdrachtgever en de architect om de tafel zal zitten, nog voordat de eerste steen wordt gelegd. Zijn kunstwerk wordt dus niet achteraf aan het bibliotheekgebouw toegevoegd – het is al in de conceptiefase in het ontwerp geïntegreerd.

Ingrepen op oude industriële sites

Op de site van de Filature Nouvelle Orléans (FNO), een afgedankte textiel fabriek, legt de Stad Gent een buurtpark aan. Dat park zal in de 19de-eeuwse gordel liggen, aan de rand van de Bloemekenswijk. De Dienst Kunsten wil die stedenbouwkundige operatie aangrijpen om er kunst te integreren. Heel belangrijk daarin is de betrokkenheid van de buurt: de kunstenaar engageert zich om samen met de buurtbewoners in een proces te stappen dat tot een kunstproject moet leiden. Door dat gezamenlijke proces worden buurtbewoners en gebruikers nauwer betrokken bij de stedenbouwkundige veranderingen in de wijk, en worden ze uitgenodigd om na te denken over de toekomst van hun buurt.

Años Escas

6 Inspelen op de context

Inspelen op de plek.

Wanneer is kunst in de publieke ruimte 'goede' kunst? Het volstaat niet om er een mooi, interessant of esthetisch uitdagend kunstwerk te dropen. Een ingreep is zinvoller als het kunstwerk relaties aanknoopt met de context waarin een plek is ingebed – met het geheugen van de plek, met de omliggende gebouwen, met de functies en praktijken waarvoor de plek gebruikt wordt, enzovoort.

De context.

Kunst moet inspelen op de context. Wat de context precies is, welke kansen, uitdagingen en aanknopingspunten hij biedt, is voor elke plek anders. Soms zal het historische verleden domineren. Soms schuilt de kracht van de context juist in de mensen die de plek bewonen en gebruiken – mensen met herinneringen, verhalen, ervaringen, verlangens.

Onverwisselbare kunst.

De context maakt een plek onverwisselbaar. Een onverwisselbare plek heeft ook behoefte aan onverwisselbare kunst. Daarom kun je beter op zoek gaan naar kunstenaars die op het onverwisselbare van een plek durven in te spelen. Daarvoor moeten ze bereid zijn zich in een plek 'onder te dompelen' – door zich te verdiepen in de geschiedenis ervan, of door contacten te leggen met bewoners en gebruikers.

Het visrijke geheugen

Hoe een kunstwerk kan inspelen op de historische associaties van een plek, wordt aangetoond door de muurschilderingen van Jan Van Imschoot aan de Brabantdam, een drukke winkelstraat in het oude stadscentrum.

In 2000 werd langs de Brabantdam – een drukke winkelstraat in de stadskern – de muur gesloopt die sinds 1880 de monding van de Ketelvest in de Schelde aan het oog had onttrokken. Het historische zicht op het water én de visuele relatie tussen de benedenstad en de bovenstad werden daardoor in ere hersteld. Op de plaats van de afsluitmuur kwam een houten terras met zitbanken, aan weerszijden geflankeerd door blinde zijgevels. Het leek boeiend om een kunstenaar daar muurschilderijen te laten aanbrengen. Het stadsbestuur wees daarvoor Jan Van Imschoot aan.

De muurschilderingen zijn collages die het individuele en collectieve geheugen van de toeschouwer aan het werk zetten en vergeten geschiedenissen nieuw leven inblazen. De gesloopte afsluitmuur gaf het oude historische zicht op de Schelde vrij, die eeuwenlang de grens vormde tussen oost en west, tussen het Franse en Duitse rijk, maar ook tussen burgerij en volkse hoerenbuurt. De symbolische lading van die grens verwerkt Van Imschoot in verwijzingen naar de Eerste Wereldoorlog, naar de wereld van bordeel en kinderarbeid. Op die plek stond vroeger ook een stadswatermolen, die werd aangedreven door een stuw. Het scheprad van de molen maakten het water rijk aan zuurstof. Ook het gemorste meel trok vissen aan. Het wemelde er van de riviervis – Jan Van Imschoot laat ze uit de hoorn des overvloeds van Vrouwe Fortuna komen, als hommage aan het allerberoemdste Gentse visgerecht, de waterzooi.

Ook andere beelden van Jan Van Imschoots werk maken een vergeten verleden weer present. Zo roept hij het oude zicht op de Braemgaten – een oude stadspoort – op door archiefdocumenten te reproduceren. Zo krijgen we een beeld van de Braempoort in 1534, kort voordat Keizer Karel V ze liet slopen, als straf voor de opstandige Gentenaars.

7 Betrokkenheid en participatie

Betrokkenheid.

Een plek, dat zijn ook de mensen die er wonen, werken, wandelen. Om artistieke kwaliteit te halen, moet het kunstwerk ook een verhouding aangaan met die levende gemeenschap van bewoners en gebruikers. Hoe die verhouding gekleurd wordt, is in elke situatie anders. Een blauwdruk is er niet. Voor elk project moet worden nagedacht over invalshoek, doelstellingen, werkwijze en partners: wat is mogelijk, wenselijk en noodzakelijk om het project een breed maatschappelijk draagvlak mee te geven? In elk geval trekt de Stad Gent bewoners en gebruikers bij de integratie van kunst in 'hun' buurt.

Bewoners als nieuwe opdrachtgever.

De Stad Gent wil zelfs een stap verder gaan: hij wil de bewoners en gebruikers van een plek de rol geven van opdrachtgever. Dat betekent dat ze dat surplus verwoorden en beargumenteren in een opdracht, en dat ze een dialoog aanknopen met de kunstenaar die de opdracht wil realiseren. Die aanpak – die ook wel 'kunst op verzoek' wordt genoemd – is al eerder beproefd door de Fondation de France. De spil ervan is de dialoog tussen buurtbewoners en kunstenaars. Zo'n dialoog gaat niet vanzelf: veel burgers staan onwennig tegenover hedendaagse kunst. Daarom zijn er 'bemiddelaars' nodig, deskundigen die bruggen slaan tussen de kunstenaar en het brede publiek.

Duiven in de bib

Hoe je gebruikers van de ruimte bij de creatie van het kunstwerk kunt betrekken, wordt geïllustreerd door het kunstwerk 'Duiven in glas' van de Nederlandse kunstenaar Maria Roosen, geïntegreerd in een nieuw bibliotheekgebouw in de Brugse Poort. Dat is een dichtbevolkte, zeer gevarieerde volkswijk die de Stad Gent sociaal, economisch en cultureel wil opwaarderen. Samen met de bewoners en de gebruikers van de bibliotheek, de architect en de gebiedsgerichte werking ging de Stad Gent op zoek naar een geschikte kunstenaar. De partners, zo bleek, wilden voor hun nieuwe bibliotheek graag een teer en poëtisch kunstwerk. De geselecteerde kunstenaar, Maria Roosen, werd overstelpd met informatie over de buurt. Samen met bewoners ging ze ook fietsen door de wijk. Voor haar creatie liet ze zich inspireren door wat ze zag, las en hoorde. Ze maakte vijftien handgeblazen duiven en bevestigde die her in der in het gebouw – op de voorgevel, tussen en op de boekenrekken. De duiven staan symbool voor de duiventil die de buurt is: diverse culturen en mensen van diverse 'pluimage' kleuren de buurt en 'vliegen' in en uit.

Blinde Muren

Een stad als Gent telt veel blinde muren, interessante plekken die kansen bieden om iets betekenisvol aan het straatbeeld toe te voegen. Op vijf van die muren wil het stadsbestuur een hedendaags kunstwerk realiseren. Daar betreft het de hele Gentse bevolking bij: via een Open Oproep konden alle Gentenaars een blinde muur in hun buurt voorstellen die ze graag door een kunstenaar aangepakt wilden zien. De vijf winnaars worden meteen de opdrachtgevers van 'hun' kunstproject: in overleg met de geëngageerde buurtbewoners realiseert de kunstenaar een werk dat op hun noden en verlangens inspeelt. In die dialoog worden de buurtbewoners bijgestaan door bemiddelaars.

Bemiddelaars.

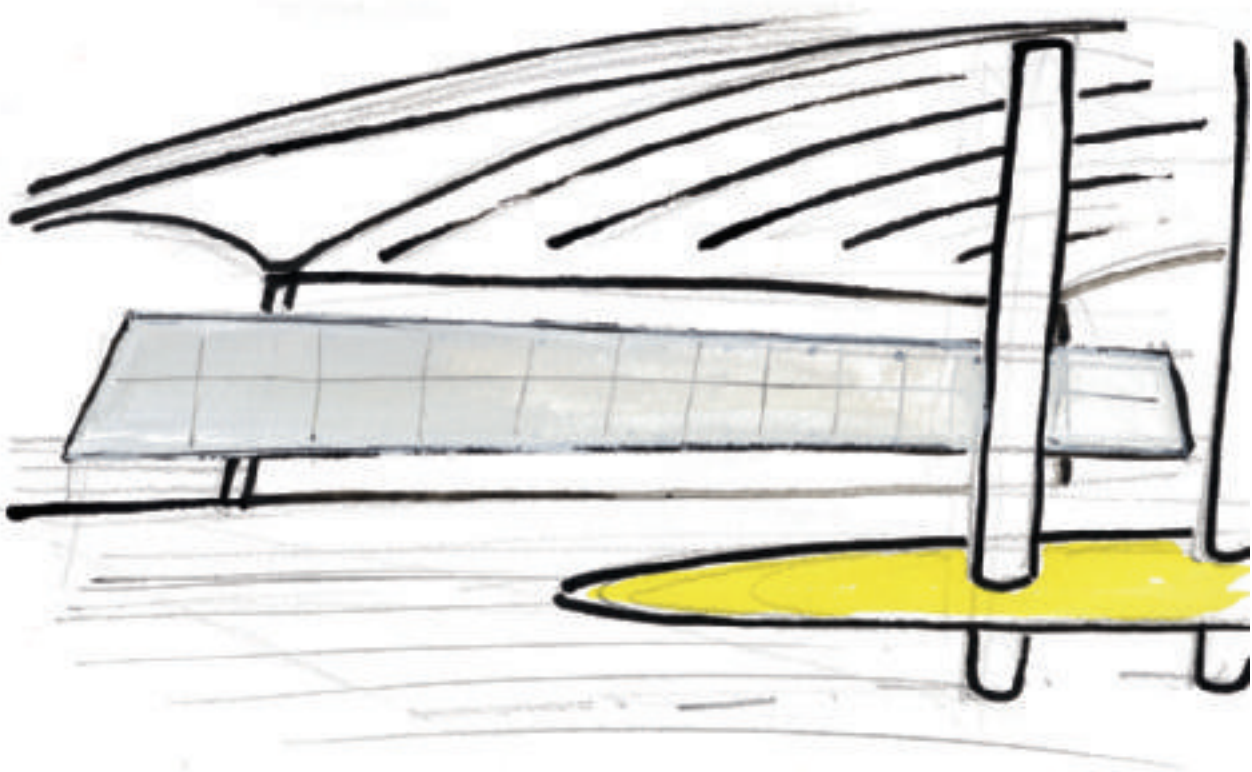
Voor het project Blinde Muren werkt de Stad Gent samen met de vzw De Nieuwe Opdrachtgevers. De bemiddelaars van die vzw kennen de internationale kunstwereld, hebben oor voor buurtparticipatie en hebben ervaring met de juridische, financiële en technische aspecten van een kunstopdracht. Voor elk van de vijf kunstprojecten in 'Blinde Muren' neemt een bemiddelaar de regie op zich. Hij verfiijnt de vraag van de opdrachtgevers, toetst de haalbaarheid, zoekt een kunstenaar die de uitdaging wil aangaan en trekt een open dialoog op gang tussen buurt en kunstenaar. Tegelijk waakt hij erover dat de kunstenaar zijn artistieke vrijheid behoudt: de artistieke kwaliteit van het gerealiseerde kunstwerk staat immers voorop.

Buurtbewoners als opdrachtgevers.

Als opdrachtgevers spelen de bewoners en gebruikers van de plek een sleutelrol. Ze denken na over wat kunst aan een plek kan toevoegen, en verwoorden en beargumenteren dat surplus in een opdracht waarop de kunstenaar vervolgens visueel kan inspelen. Ze zorgen in de buurt een draagvlak voor hun voorstel, en engageren zich ertoe om tot en met de realisatie bij het project betrokken te blijven. De geschiedenis van de plek, hun beleving ervan en typerende anekdotes brengen ze samen in een portfolio waarmee ze – samen met de bemiddelaar – op zoek gaan naar een geschikte kunstenaar. De kunstenaar wordt in de buurt ondergedompeld, en de bemiddelaar trekt een open, bedachtzame dialoog op gang tussen buurt en kunstenaar.

De procedure.

Via een Open Oproep stelden ruim 50 groepen en organisaties een blinde muur voor die ze voor een geïntegreerd kunstwerk geschikt vonden. Van elk voorstel onderzochten medewerkers van de vzw Nieuwe Opdrachtgevers of het technisch, financieel en artistiek haalbaar was. Hun bevindingen bezorgden ze aan de jury. Op voorstel van de jury wees het stadsbestuur vijf winnaars aan. De vijf geselecteerde blinde muren werden getooid met een affiche waarop de tekst 'Hier komt een kunstwerk' stond. In overleg met buurtbewoners verfiijnden bemiddelaars van vzw De Nieuwe Opdrachtgevers vervolgens de opdrachtomschrijving en gingen ze op zoek naar een geschikte kunstenaar.

view of the screen
Yellow surf or yellow boomerang with screen

Een surfplank als ontmoetingsplek.

Een van de geselecteerde voorstellen in de open oproep 'Blinde Muren' was de suggestie om een brug in de deelgemeente Mariakerke extra accenten te geven met een kunstwerk. Die brug fungeert momenteel als ontmoetingsplaats, en ook als aanplakmuur voor affiches waarvan het grootste deel evenementen in het stadscentrum aankondigt. Jongeren die elkaar bij de brug ontmoeten, zien die affiches, die meestal ook voor hen bestemd zijn.

De 'nieuwe opdrachtgevers' – het oudercomité van de Brugschool in Mariakerke – wilden die restruimte aan de brug een nieuwe functie geven. Ze willen er graag een baken van maken, een referentiepunt, een herkenbare plek voor afspraken en ontmoetingen. Tegelijk moet het kunstwerk de band van de plek met het water onderstrepen.

In het geselecteerde ontwerp van de kunstenaar Emilio Lopez-Menchero blijft de aanplakruimte voor affiches behouden. Ze wordt geaccentueerd door een blauwe, witomrande pijl die naar het stadscentrum wijst. Het blauw van de pijl legt een relatie met het water, maar ook met bewegwijzering. Bij de brug zelf wil de kunstenaar een knalgeel zitobject realiseren, dat doet denken aan een surfplank of een skatebord en zo naar de leefwereld van de jongeren verwijst. Op die manier vult de kunstenaar de vraag van de 'nieuwe opdrachtgevers' in, maar doet hij tegelijk veel meer: zijn antwoord is niet evident, maar verrast en bekoort.

8 Instrumenten voor de praktijk

Werkgroep Kunst in de Publieke Ruimte

Om de integratie en realisatie van kunst in de publieke ruimte gestalte te geven, heeft de Stad Gent in 2000 in de schoot van de Dienst Kunsten de werkgroep Kunst in de Publieke Ruimte opgericht. De werkgroep is bedoeld als werkoverleg: alle dossiers rond kunstintegratie in de publieke ruimte komen er op tafel.

Samenstelling.

De werkgroep bestaat uit een tiental stadsdiensten die bij de integratie van kunst in de publieke ruimte betrokken zijn, vanuit drie invalshoeken: de artistieke, de stedenbouwkundige en de sociale. De samenstelling van de werkgroep weerspiegelt dus de drie criteria. Elke partner kan vanuit zijn eigen deskundigheid de projecten beoordelen op hun artistieke mogelijkheden, stedenbouwkundige relevantie of sociaal-maatschappelijk belang. Doordat de diverse stadsdiensten die bij de openbare ruimte betrokken zijn in de werkgroep vertegenwoordigd zijn, kan de werkgroep veel efficiënter werken. Bovendien wordt hij zo van bij het begin bij interessante stedenbouwkundige projecten betrokken.

Betrokken stadsdiensten.

In de werkgroep zitten vertegenwoordigers van het Departement Cultuur, de Dienst Kunsten, de Dienst Monumentenzorg, het S.M.A.K., de Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning, de Dienst Coördinatie, de Dienst Gebouwen, de Groendienst, de Stedelijke Buurtwerking en de Cel Gebiedsgerichte Werking. Daarnaast zijn ook de beleidsmakers bevoegd voor Cultuur en Openbare Werken in de werkgroep vertegenwoordigd.

Steunpunt en actor.

De werkgroep is een steunpunt en een platform: hij sensibiliseert, stimuleert en informeert stadsdiensten en andere organisaties, verleent advies en biedt technische, artistieke of administratieve ondersteuning. Daarnaast is hij ook een actor: hij zet eigen initiatieven op.

Als voorzitter en secretaris van de werkgroep coördineert de Dienst Kunsten alle initiatieven en volgt hij ook de uitvoering ervan op.

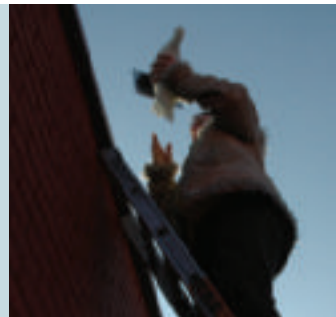
Artistieke cel

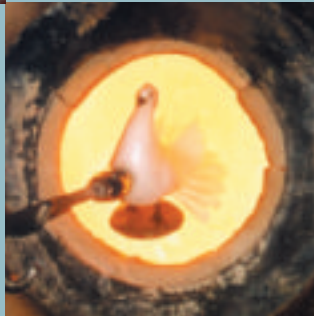
Om de werkgroep Kunst in de Publieke Ruimte inhoudelijk te ondersteunen, is een *artistieke cel* opgericht. Daarin zitten naast architecten en landschapsarchitecten vooral ook experts die de vinger aan de pols hebben van de actuele kunst: curatoren, critici, kunstenaars. De cel ondersteunt de visieontwikkeling, adviseert op artistiek vlak, schuift geschikte kunstenaars naar voren, suggereert procedures en kan ook optreden als jury voor wedstrijden.

Fonds

Sinds 1986 legt een Vlaams decreet een 'procenten-regeling' op voor de integratie van kunst in (openbare) gebouwen: wie met subsidie van de Vlaamse overheid een gebouw optrekt of renoveert, moet 0,5 tot 1,5 procent van de totale kostprijs besteden aan kunst. Die regeling wordt in de praktijk niet altijd toegepast. Bovendien geldt ze alleen voor gebouwen die worden gefinancierd door de Vlaamse overheid, en is ze niet van toepassing op pleinen, parken en straten. Met het *Fonds voor de verwerving van kunst* in de publieke ruimte wil de Stad Gent de mogelijkheid creëren om ook in de brede openbare ruimte kunst te integreren.

Om de projecten te financieren, krijgt het *Fonds voor de verwerving van kunst in de publieke ruimte* elk jaar 86.763 euro uit de reguliere middelen van de Stad Gent. Een fonds biedt het voordeel dat het flexibel is opgezet: de budgetten kunnen over verschillende jaren worden gespreid. Het Fonds kan ook giften en subsidies ontvangen en sponsoring werven.

Cover:

Maria Roosen, detail 'Duiven in glas', 2005, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Marc Hoflack.

P. 2:

Maria Roosen, detail 'Duiven in glas', 2005, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Marc Hoflack.

P. 4:

Jan Van Imschoot, schets muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

P. 6:

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

P. 8:

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

P. 10:

Atelier Van Lieshout, detail 'De grote AVL-man', 2000, Gent © Anke D'Haene.

P. 12:

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

P. 14:

Maria Roosen, opbouw 'Duiven in glas', 2005, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Marc Hoflack.

P. 16:

Loek Grootjans, voorontwerp 'Ergens is het beter', 2006, St.- Michielsstraat, Gent © Loek Grootjans.

P. 18:

Emilio-Lopez-Mencherero, voorontwerp, 2006, Brug, Trekweg, Mariakerke © Emilio Lopez-Mencherero.

P. 20:

Barry Flanagan, detail 'Untiteld (sculpture)', 1980, Dampoort, Gent © Dirk Pauwels.

P.22: [Van linksboven naar rechtsonder](#)

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

Maria Roosen, opbouw 'Duiven in glas', 2005, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Marc Hoflack.

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

Jan Van Imschoot, detail muurschildering, 2005, Brabantdam, Gent © Dirk Pauwels.

L.P. Van Biesbroeck, 'Excelsior' herlocalisatie 1999, IJkmeesterstraat, Gent © Ester Vandenbroeck

Karoline Boeckeaert, 'De kwetsbare kracht', wedstrijd Kunst in de Buurt, 1999, Nieuw Gent, Gent © Ester Vandenbroeck

Maria Roosen, detail 'Duiven in glas', 2005, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Marc Hoflack.

P. 23: [Van linksboven naar rechtsonder](#)

Gestalte - Grafische vormgeving, detail gedicht Erwin Mortier, 2005, HoofdBibliotheek Zuid, Gent © Nic Geeraert.

Aankondiging kunstwerk project Blinde Muren © Frank Depoorter

Emilio Lopez-Mencherero, voorontwerp kunstintegratie Blinde Muren, Trekweg, Brug Mariakerke, 2005 © Emilio Lopez-Mencherero

Maria Roosen, test 'Duiven in glas', 2005, gemaakt door Pino Signoretto, Bibliotheekfileaal Brugse Poort, Gent © Maria Roosen.

Atelier Van Lieshout, De grote AVL-man, 2000, Gent © Anke D'Haene.

Barry Flanagan, 'Untiteld (sculpture)', 1980, herlocalisatie 2005, Dampoort, Gent © Dirk Pauwels.

